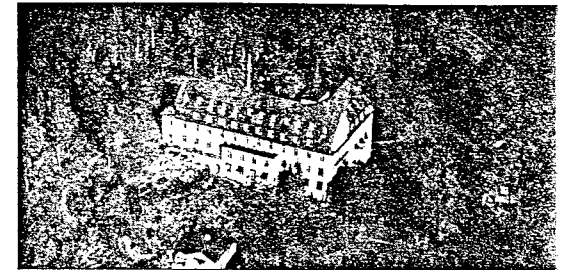


LEBENSBOERN

eller bare et barnehjem?



Da tyskerne kapitulerte, satt det 142 barn på Godthaab med tysk far og norsk mor, og en uviss fremtid. De var barn av «lebensborn» og skulle oppdras til å bli gode borgere av det tyske samfunn. Så langt kom de ikke. Mange av dem havnet på Emma Hjort.

AV EIRA KJERNJE

«Lebensborn» som oversettes med «livskilde», var en del av Adolf Hitlers raseprogram. Ideen ble lansert allerede i 1930-årene, og i Norge ble en avdeling organisert i 1941, da man begynte å se resultatet av de tyske soldaters tilstedeværelse. I løpet av krigen ble det født 9000 barn med tysk far og norsk mor her i landet.

Siw Bohlin skriver sin hovedoppgave i historie om fenomenet Lebensborn, et sårt stykke av okkupasjonshistorien få historikere har brydd seg med. Siw Bohlin har skrevet jubileumsberetningen til Godthaab Oppdragscenter, som fylte 70 år



TYSK OPPDRAGELSE: Personalet ved «Kinderheim Godthaab» på trappen utenfor. Bildet er hentet fra Trygve Christensens bok om Bærum og krigen.

nylig. Ett av kapitlene omhandler nettopp tiden mellom 1941 og 19045, da hjemmet ble brukt til tysk-norske barn.

Et tilbud til kvinnene

– Lebensborn har vært omspunnet av mange myter, mener Siw Bohlin. Ifølge hennes kilder fungerte aldri de norske lebensborn-hjemmene som oppfostringsanstalter for å rendyrke den ariske rase.

– Visst var det en raseideologi bak ideen, men i Norge ble det ikke sånn. Det kan være fordi Lebensborn lå under SS, som aldri var sterke her. Hjemmene fungerte som et tilbud til kvinner som var i en vanskelig situasjon. I oppgaven min håper jeg å kunne understreke dette sterkt, sier Siw Bohlin. Hun har brukt mye tid i sosialdepartementets arkiver og i Riksarkivet.

«Kinderheim Godthaab» ble åpnet juli 1942, og var en av mange føde- og barnehjem som tyskerne etablerte. Fra før var Godthaab rekonvalesentehjem som i dag, med en fredelig og landlig beliggenhet under Garlaushøgda. Det var i september 1941 at Reichkommissar skrev til Godthaab om at tyske myndigheter ønsket å overta hjemmet.

Lokalhistoriker Trygve Christensen har også såvidt omtalt Lebensborn i sin bok om Bærum og krigen i ett kapittel. Han har brukt den tyske boken «Für ein Grossgermanien, Schwert und Wiege» som kilde. I boken blir stedet beskrevet slik: «Man kan fornemme noe om begrepet fellesskap. Vår medfølgende søster forklarer oss: Barna blir oppdratt til å beskjefte seg selv. Alt tidlig må den lille verdensborgeren seg til å under- og innordne seg».

Knallhard disiplin

SS-sjefen i Norge, Wilhelm Redies, skryter også av virksomheten på Godthaab: «Streng organisasjon, knallhard disiplin og en gjennomgripende timeplan skal skape lytefrie medlemmer av fellesskapet... Et trenet øre hører raskt at det her er bare sunne og friske barn.»

– Virkeligheten var sannsynligvis noe annerledes. Det var få pleiere på veldig mange barn, skriver Siw Bohlin i sin beretning om Godthaab.

I dårlig forfatning

Etter krigen oppnevnte Stortinget et utvalg som skulle vurdere hva man skulle gjøre med barna som var født med tysk far under

okkupasjonsårene. Det var ved krigens slutt 145 barn på Godthaab, samt 22 mødre. Utvalget ønsket å bruke Godthaab til observasjonshjem med norsk lege. Før barna skulle settes i pleie eller adopteres bort, ville man forsikre seg om at de var friske. Barna var i dårlig forfatning, de manglet klær og individuell veiledning, og hadde problemer med det norske språket. I juli samme år ble også 12 barn fra et Lebensbornhjem i Hurdal overflyttet til Godthaab. Det ble arrangert utdanningskurs for å få gode nok barnepleiere, og mødre som hadde barn der, ble brukt som pleiere med lønn på 20 kroner i måneden.

– Det tok uforholdsmessig lang tid å få plass til barna i barnehjem i deres hjemkommuner og å få anbragt dem i privat pleie. Det fremgår i Sosialdepartementets arkiver at utgiftene til avviklingen av barnehjem, spesielt Godthaab, var blitt større enn antatt, skriver Siw Bohlin.

I juni 1946 var det bare 19 barn igjen på Godthaab, og i et brev fra Norges Røde Kors til Sosialdepartementet, betegnes barna som «overveidende åndssvake». De ble anbragt på Emma Hjorts hjem.